

Kedves Viktor!

Először is kérek, engedd meg, hogy tegeződjünk, hiszen még ha néhány nappal is, de mégis csak én vagyok az idősebb! – Köszönöm.

Örömmel tudatom Veled, hogy kilenc évtized után (eltekintve attól a néhány boldog és szép évtől) – Istenem, majdnem egy évszázad! – újra egy államnak az állampolgárai vagyunk! S hogy örömem még nagyobb legyen, úgy lehettem magyar állampolgár, hogy szülőföldemet nem kellett elhagynom és föladnom – köszönve Neked és munkatársaidnak!

A falu, ahol élek, mindössze másfél kilométerre van Magyarország déli határától. Szép időben a faluszélről nem csak a röszei templom tornya meg a víztorony látszik, hanem a szegedi Dóm és a Pick szalámigyár is. Gyermekkoromban, hatodikos, hetedikos és nyolcadikos elemista diákként, a helyi önkéntes tűzoltótestület tagjaként az aratás ideje alatt ügyeletet tartottunk. A szolgálat óráit a tűzoltótoronyban kellett töltenünk, fönny, a magasban, a falu, a világ fölött. Messzelátóval jól kivehetők voltak a röszei házak, s az idő múlását a szegedi Fogadalmi templom óráján mértük.

Számomra mindig is testközelben volt Magyarország. Elérhető, megfogható, megérezhető közelségben. És nemcsak azért, mert eszmélésem óta a Magyar Televízió adását néztük, értelemszerűen, kivéve a hétfői szünnapokat, s a Kossuth Rádiót hallgattuk, hanem azért is, mert rendszeresen átjártunk Szegedre. Egészen kis gyermek voltam, lehettem talán tíz-tizenegy éves, amikor édesanyámat kísérve, bevásárolni mentünk: teavaját, trappista sajtot, kolbászt, fölvágottat, mézesmackót hoztunk haza, olykor egy-egy pár cipőt, nadrágot és könyveket! Néha vittünk magunkkal rágógumit, rumpuncsot, Vegetát, s olykor még Képes Bibliát is, s az ezekért kapott forinton aztán megvettük a háztartáshoz szükséges kellékeket. Mondhatnánk azt is, apró, kis csempésutakat tettünk a határokon át. Később, középiskolás és egyetemista koromban, amikor már magam jártam az utamat, a kevéske étel mellett mindig egy hátizsáknyi könyvvel tértem haza. Volt olyan időszaka az életemnek, amikor a Kárász utcai könyvesboltoknak és az antikváriumnak nemcsak a kirakataikban történő változásokról tudtam, hanem az üzletek könyvvállományát is pontosan ismertem.

Később, családos emberként, a kilencvenes években, a legutóbbi balkáni háborúk idején, ugyanígy voltam a röszei határátkelőtől alig néhány lépésnyire létesített alko-

holpiccral. Napra készen ismertem az aktuális konyak-, vodka- és likőrárakat. Ez az alkoholpiac jelentette akkor számunkra a túlélést. Eleinte autóban elrejtve vittük át a rosszabbnál rosszabb, pancsolt konyakokat, vodkákat, negyven-ötven üveggel egyszerre, hogy az értük kapott pénzért, a Nyugat csodáját és árubőségét jelentő áruházból, a TNT-ből, ami úgyszintén a határátkelő közvetlen közelében volt, hazavigyük az otthoniaknak a cukrot, lisztet, étolajat, margarint, a legolcsóbb főlvágot és főzőkolbászokat. Ekkor a havi, tanári fizetésünk húsz német márkát ért, s emlékszem, a benzin literéért, ha feketén hozzá lehetett jutni, egy márkát kértek. Az alkoholpiacon gyakran akár tantestületi értekezletet vagy osztályfőnöki órát is tarthattunk volna... Később már akkora autósorok alakult ki a határátkelőn, hogy nem fért bele egy délelőttbe vagy egy délutánba, a tanítás idejétől függően, az aznapi alkoholcsempészút. Ezért kellett az autót kerékpárra cserélni. Anyám varrt két nagy vászontáskát, amelyekbe belefért tíz-tíz üveg alkohol, meg egy olyan zsebes mellényt, amelyben még öt üveggel el lehetett rejteni. Ha „jó volt a vám” – azaz, a vámtiszték és az útlevelkezők különösebb macera nélkül átengedtek bennünket az országhatáron, olyankor kettőt is fordultunk, így előteremtve akkora nyereséget, hogy abból a gyerekeknek jutott egy-egy tábla csokoládé vagy keksz. De ennek a világnak is vége szakadt, legalábbis a férfiakat illetően. A jugoszláv hadügyminisztérium rendelete alapján a katonaköteles férfiak nem lépheték át az országhatárt! Ekkor asszonyaink és anyáink ültek biciklire, s hordták helyettünk, nem kis kockázatot és megaláztatást vállalva, az életet jelentő alkoholt úgy, hogy előtte vagy utána elmentek a munkahelyeikre dolgozni, ellátták gyermekeinket, és életben tartották a családokat.

Röszke és Szeged az enyém volt – legalább annyira az enyém, mint Magyarokanizsa vagy Szabadka. Az enyém volt, még akkor is, ha tudtam s tudom, országhatár választ el tőlük. – És én is az övék voltam, mivel Horgos, egyetlen délvidéki, elcsatolt helységeként, Csongrád vármegyében volt. – Mindkettő az életem része, így aztán nyilvánvaló volt számomra, hogy visszahonosítási kérelmemet csakis e két város egyikében adhatom át. S a kettő közül azért esett Röszkére a választásom, mert Röszke a szomszéd település, kisváros vagy falu, szerényen, csöndesen meghúzódva a főúttól távolabb.

...A polgármesteri hivatal dísztermében nemcsak a polgármesterasszony, az anyakönyvvezető, az a néhány hozzátartozó és mi, tizenegy eskütevő voltunk jelen, hanem velünk voltak mindazok is, akik már nem lehettek ott! Velem volt anyám és apám, öregapám és öreganyám, a dédszüleim, mindenki, aki valaha is velünk volt, akikkel én valaha is együtt voltam. Ott sorakoztak az öregasszonyok fekete fejkendőikben, bütykös ujjjaikkal, barázdált homlokú öregemberek, borostásan.

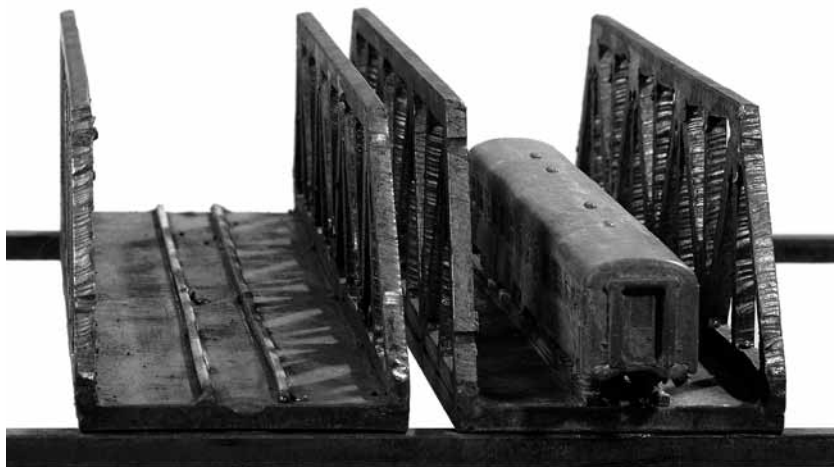
Anyám, akit földönfutóvá tett az akkori jugoszláv hatalom, akinek házuk kertjében kellett bujkálnia a betörő szerb partizánok és orosz katonák elől, anyám, aki mindenről lemondott a családjáért, aki fölázdozta magát a családjáért, s valahányszor Simándy Józsefet hallotta a hazámról énekelni, mindannyiszor könnybe lábadt a szeme, s hangtalanul, mint egy szentséges imát, magába fojtva énekelte azt. Apám, aki a Tiszán úsztatott rönkök alá bukva csak a Gondviselésnek köszönhette életét, akit a később önkéntesnek hazudott (minő cinizmus!) Petőfi-brigádba kötéllel verbuváltak, s ahonnan volt bátorsága az első adandó alkalommal megszökni. Kubikos, majd kistemplomi harangozó és sekrestyés öregapám, Magyar Örzse öreganyám, akit kilencvenhárom évesen a legutóbbi napfogyatkozás előtt egy órával temettünk el, a paraszt öregapám, akinek, miután tanyája udvarán karóhoz kötötték, mint egy rühes kutyát, nemcsak

a bajuszát tépdesték, hanem szőrét is, szálanként a kommunisták, Ágoston, vagyis Varga nagyanyám, kinek koporsóját negyvenkettő tavaszán vízbe eresztették le, mert akkora volt a belvíz, hogy a sírgödör alján ellepte a koporsót, dédöregapám, aki elzarándokolt Rómába, meg aki egy kocsi búza árát költötte egyetlen éjszaka alatt a rossz-asszonyokra. Ott volt anyai nagybátyám, a Jóska, aki valahol, talán a Don-mentén bukkott bele az éjszakába, s ott voltak mindannyian, akik harcoltak Doberdónál, Isonzónál, megfagytak a Donnál, akiket fölládoztak, s akiket legyilkoltak. Voltak papok, tanítók, betyárok, parasztok, munkások. Gyermekek és öregek, asszonyok és férfiak.

És ezt az egész megkínzott, meggyötört, megalázott, kifosztott, szerencsétlen embertömeget, bennünket, mindannyiunkat visszafogadott a Haza. A Haza, amely majd egy évszázada, a térbeli közelsége ellenére is, elérhetetlen volt számunkra. A Haza, amely mindig is létezett, bennünk élt, most hivatalosan, jogilag is kimondatott – az élet és a sors egyik nagy kegyelmeként.

A Haza, amely egy és oszthatatlan, mint anyanyelvünk és sorsunk!

Horgos, 2011. május 14.

Vastáj II. (2005, részlet)